

Tidskrift för **KRIMINALVÅRD**

Nummer 3 • 2019 • Årgång 74

Medling

- En väg till mindre mänskligt lidande

Medling vid brott

- Utformas mellan parterna tillsammans med medlaren

Utländsk bakgrund och brott

- Ny rapport om invandrares brottslighet

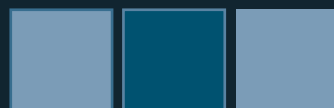
Uppklaringen behöver upp

- Polisens brottspreventiva arbete

Tidskrift för debatt om human kriminalvård

Grundad 1946 av Svenska Fångvårdssällskapet

Utkommer med fyra nummer per år.

- 3** Redaktören har ordet
- 4** Medling mellan brottsoffer och gärningsperson
- 8** Medling vid brott
- 11** Stockholm Price in Criminology
- 13** Utländsk bakgrund och brott
- 17** Seminarier om brott och straff
- 18** Åtgärder mot narkotika
- 19** Uppklaringen behöver upp
- 21** Notiser
- 22** Ska Tidskrift för Kriminalvård bli en nättidning?

Tidskrift för **KRIMINALVÅRD**

NR 3 • 2019 • ÅRGÅNG 74

REDAKTIONENS ADRESS

Tidskrift för Kriminalvård
c/o Arne Bogren, Gotlandsgatan 84,
11638 STOCKHOLM
Arne Bogren, ansvarig utgivare

REDAKTION

Arne Bogren, redaktör
070 5802500 •

HEMSIDA

www.tfkriminalvard.org

UTFORMNING

Frans Schlyter

Manusstopp: nr 4 • 2019 är 15 nov 2019

Tidskriften utkommer med 4 nummer per år.
Prenumerationspris 200 kr per år.
Medlemskap privatpersoner inkl. **TfK** 150 kr per år.
Prenumeration och registerförändringar på
www.tfkriminalvard.org/prenumeration

Postgiro: 298060-5

Tryckeri: www.myran.biz

ISSN 0040-6821

Tidskrift för Kriminalvård utges sedan 1946 med Svenska Fångvårdssällskapet som ägare. Åsikter och idéer som framförs i signerade artiklar eller i intervjuer står helt för artikelförfattarens eller den intervjuades räkning.

Medling – en väg till mindre mänskligt lidande

Detta nummer av Tfk kommer inte att handla om ACAP Rocky. Vår trendkänslighet sträcker sig inte så långt. I stället fortsätter vi att lyfta fram åtgärder som stärker brottsoffrens situation. En god brottsofferpolitik menar vi är av största vikt för en human kriminalpolitik och en minskning av destruktiva frihetsberövande åtgärder.

I förra numret behandlade vi Brottsoffermyndighetens arbete och brottsofferjourernas framväxt. Vidare skissade vi på en vision om en vårdcentral för brottsutsatta och gärningsmän med syfte att drabbade snarast ska må så bra som möjligt. Nu koncentrerar vi oss på en specifik åtgärd – medling mellan brottsoffer och gärningsman.

Medling vid brott finns sedan 2002 reglerad i lag. För ungdomar under 21 år regleras i Socialtjänstlagen en skyldighet för kommunerna att erbjuda medling. På detta område återstår mycket att göra. Många kommuner lever inte upp till sina skyldigheter. Utbildning av medlare lämnar en hel del övrigt att önska och avsaknaden av en central styrning är märkbar. Forskning och utvärdering är bristfällig. De utvärderingar som gjorts tyder emellertid på minskad återfall i brott för de som deltar i medling. Enligt Pia Törnstrand, ordförande i Svenskt Forum för medling och konflikthantering, råder det dock inga tvivel om att medling är en väg till mindre mänskligt lidande.

Under sommaren har regeringen kommit med ett utspel vad gäller svensk narkotikapolitik. Förändringar i narkotikapolitiken, eller mera av samma, har alltid bäring på kriminalpolitiken. Under augusti presenterade de socialdemokratiska ministrarna Lena Hallengren och Mikael Damberg regeringens nya narkotikapolitik. Mera pengar till polisen för att sättas in mot narkotikahandeln är kanske inte lika uppseendeväckande som att förslaget att ge posten möjlighet att granska ”misstänkta” försändelser. Vi håller ett vakande öga.

Vi kommer under hösten bevaka vad regeringen och dess samarbetspartier kommer med för förslag på det rättspolitiska området. Fortsätter man på den inslagna vägen med ytterligare repressiva åtgärder och längre straff eller kommer vi att kunna skönja ett mera humant anslag?

Slutligen finns det flera läsare som anser att Tfk bör göras om till en nättidning. Vi sammanfattar några av de argument som framförts. Vi vill gärna höra Dina synpunkter på en sådan förändring.

Arne Bogren

arne.bogren@gmail.com

Medling- mellan brottsoffer och gärningsperson.

En process som kan läka sår.

Ett samtal mellan Pia Törnstrand och Arne Bogren

Vad är medling vid brott?

Medling vid brott är en process som kan göra mycket gott. Det handlar om att ta ansvar, förstå konsekvenserna genom direkt kontakt, påverkan på en själv och den andra parten. Under en vanlig rättsprocess möts parterna normalt bara under själva rättegången. Där finns oftast inget eller väldigt lite utrymme för parterna att beskriva sina tankar och känslor kring brottet. Medling är ju till för bägge parter och är frivillig för båda. Jag kan ibland möta ståndpunkten att brottet är för grovt och inte kan komma på tal för medling. Tvärtom, forskningen slår fast att; ju grövre brottet är desto större effekt har medling. Det viktiga är att individen själv får avgöra om hen vill delta eller inte. Medling vid brott är en del i det svenska rättssystemet och finns reglerat i lag.

Samarbete med polisen kan inte nog understrykas, det är oftast förutsättningen för att medling ska komma på tal. Det är polisens uppgift att informera alla som erkänt eller erkänt delaktighet i brott om att möjligheten till medling finns. Sedan skall ärendet överlåtas till medlaren att avgöra gärningspersonens lämplighet att delta i medling och bedöma om ärendet är medlingsbart. Om så är fallet kontaktas brottsoffer och informeras om att gärningsmannen är villig till medling varefter denne får ta ställning till om det ska bli ett medlingsförfarande eller inte. Jag tror att medlare i samtal med parterna kan nå ut till fler lämpliga personer som är beredda att ta ansvar för sina handlingar än om ansvaret åläggs helt på polisen.

Pia Törnstrand – professionell medlare

Pia Törnstrand lämnade 2002 skolans värld för att börja arbeta med och implementera medling med anledning av brott i Stockholms stad. Där arbetade hon fram till 2015 då hon lämnade sin tjänst och satsade på en egen firma. Där är hon aktiv inom utbildning, föreläsning, medling och konflikthantering. Pia har själv genomfört över 300 medlingar. Hon håller i utbildning av medlare ett par gånger per år och är också flitig föreläsare på polishögskolan. Hon är sedan 2006 ordförande i svenskt Forum för Medling och konflikthantering.

Läs mera: www.piatornstrand.se

Medlaren väljer inte sida utan prioriterar båda parter behov med samma fokus på brottsutsatt som gärningsperson. Syftet är här att istället minska de negativa efterverkningarna för bägge parter. Det kan summeras: först konstateras vad som inträffat och därefter försöker skadan att repareras genom att återskapa de mellanmänniska relationerna. Ånger och skuld samt andra starka känslor finns oftast med i bilden, ofta tillsammans med en känsla att vilja ställa saker

till rätta. Flera parter uttrycker en tacksamhet att ha fått detta erbjudande att delta i en medling. Parterna vet inte att man kan be om ursäkt och jag har märkt att många därför förvånas över kraften i känslan när de sedan ser den andre i ögonen och tackar för att man ville medla. Jag vill framhålla att medling rätt utförd är ett unikt och fantastiskt verktyg och en i allra högsta grad viktig arbetsuppgift.

Vid sidan av det normal fallet, att polisen överlämnar ett ärende till medlaren, händer det att brottsoffret själv tar initiativ till att få träffa gärningsmannen. Det kan också vara så att en gärningsman som dömts till fängelse, ibland kanske efter flera år, känner behov av att få träffa den han åsamkat lidande.

Vad är fördelarna för brottsoffer och gärningsman att delta i medling?

När man begått eller blivit utsatt för brott får man en inre konflikt som det finns möjlighet att bearbeta. Det finns en oerhörd kraft i att parterna möts öga mot öga. Båda parterna kan via medling äga sin konflikt vilket har positiva effekter om man jämför med vad som sker vid en rättsprocess. Det ger en möjlighet till försoning.

Genom medling vid brott kan människor istället för att vara rädda eller må dåligt få en känslomässig upprättelse. De börjar må bättre och lidandet kan upphöra vilket i sin tur kan ge kraft att gå vidare i livet. Den brottsutsatte tar sitt tillfrisknande i egna händer och återerövrar sin livskvalitet.

Gärningsmannen ber om ursäkt och/eller tar ett personligt ansvar för sina handlingar. Detta gör gärningsmannen till en aktiv problemlösare.

Det går inte säkert att säga att medlingen hindrar en gärningsperson från att begå brott igen men i bästa fall kan det hejda en påbörjad kriminell karriär. Detta skulle i så fall vara ett en stor fördel för samhället.

För ungdomar handlar medlingen många gånger om att vuxna inte ska stjäla deras konflikt. Det är viktigt att de själva får ta hand om sin konflikt med sitt eget språk. Jag har märkt att när ungdomar hamnar i rättsprocessen används ett sätt att kommunicera som de inte är bekanta med. Ibland förstår de inte vad de är misstänkta för eller vad

konsekvenserna kan bli av det inträffade. Medlingen ger gärningsmannen en möjlighet att inse dennes handlingar och vilka effekter det fått. Framförallt ges den brottsutsatte en möjlighet att få vettiga förklaringar om exempelvis varför det hände, svar på sina frågor och samtidigt kan berätta vad de känner och sina upplevelser.

Vinsten av en medling brukar jag summera : mindre mänskligt lidande.

Vilka tackar nej till medling – och varför?

Oftast är det brottsoffren som inte vill delta. För ungdomar under 21 år finns möjligheten till medling reglerad i lag och det blir ofta uppmuntrade att delta av socialtjänst, föräldrar, bekanta osv. Vad bra att du vill ta ansvar för dina handlingar, säger man. Det finns dock flera problem. Det är inte alltid de blir tillfrågade av polisen om de vill delta i ett medlingsförfarande eller också blir de tillfrågade på fel sätt eller vid fel tidpunkt. Dessutom säger lagen att man ska ha erkänt brottet men många nekar till det de är anklagade för. De kan säga: ”Jag var där. Visst slog jag till honom. Men misshandel, nej. Det var bara ett vanligt bråk.” Detta tycker jag skulle kunna räcka för att inleda en medling. Sedan får domstolen döma i skuldfrågan.

Vad gäller brottsoffren finns det flera orsaker varför man inte vill delta. Man kan vara rädd, man får ingen information om vad medling är och framför allt är det ingen som frågar vad du behöver för stöd och vad som skulle hjälpa dig att gå vidare i livet. ”Varför ska du träffa den där busen. Det är du som är utsatt och hen som är ond.” Min uppfattning är att det oftast är de som mest behöver det som tackar nej. De får väldigt lite stöd och ingen uppmuntrar till att träffa gärningsmannen.

Vad vet man om återfall hos de som deltar i medling? Hur upplever brotts-offren medlingen?

Det finns ett fåtal svenska studier som entydigt visar att brottsligheten minskar för de som deltar i medling i jämförelse med en kontrollgrupp. Internationellt finns ett antal större studier som pekar i samma riktning. Studierna visar också att de deltagande uppfattar medlingsförfarandet som mycket positivt. Framför allt gäller det brottsoffren. Eftersom vi saknar en nationell samordning av medlingsverksamheten är det brist på uppföljning och utvärdering. Speciellt efter då 2008 då kommunerna fick huvudansvaret efter att BRÅ haft detta mellan 2002 och 2008.

Hur står sig Sverige i förhållande till andra nordiska länder?

Såväl Norge som Finland har kommit längre. I Finland finns en central samordning vilket bl a, garanterar en gedigen utbildning för medlarna – två veckor, att jämföra med 2-3 dagar i Sverige. Vidare är åklagarna mera intresserade att vissa konflikter bättre löses via medling än att ta ärendet till domstol. Detta avlastar domstolarna och är mera kostnadseffektivt. Att inleda en rättegång i Sverige kostar ca 70.000 kronor – detta innan man ens påbörjat rättegången!

Internationellt kan man se att såväl FN som EU starkt förespråkar att medling ska ingå som ett alternativ i rättsprocessen.

Slutligen

Vilka förändringar skulle du vilja se?

Det absolut viktigaste är en central samordning och den bör ligga på något departement. När det gäller medling vid brott ligger naturligtvis Justitiedepartementet närmast till hands men medling förekommer ju i många andra sammanhang – familjekonflikter, grannkonflikter mm. Detta kan också tala för att det skulle kunna ligga under Socialdepartementet. Oavsett måste medlingsverksamheten styras centralt.

En central styrning skulle kunna förbättra utbildningen av medlare, ansvara för uppföljning och utvärdering och ansvara för resurstilldelningen för att utveckla medlingsverksamheten. Alla brottsoffren, gärningspersonerna och samhället har allt att vinna på en förbättrad medlingsverksamhet. ■

Vad är SFM?

Svenskt forum för medling och konflikthantering, SFM, grundades i Göteborg i januari 2000. SFM är en ideell politiskt obunden förening vars syfte är att vara en mötesplats för alla som arbetar med, eller är intresserade av medling.

SFM arbetar för att medling som konflikthanteringsmetod ska utvecklas och spridas. Föreningen vill även bilda ett starkt nätverk och samarbete. Syftet är att personer och olika yrkeskategorier som på olika sätt använder medling som arbetsredskap, eller har medling som forskningsområde, kan byta idéer, metoder och erfarenheter med varandra.

Medling vid brott

Medling vid brott innebär att gärningspersonen och brottsoffret träffas tillsammans med en opartisk medlare för att tala om brotts handlingen och konsekvenserna av denna. I Sverige används insatsen sedan 2002 utifrån medlingslagen (Lag 2002:445 om medling med anledning av brott). Sedan 2008 är alla svenska kommuner skyldiga att erbjuda medling till lagöverträdare under 21 år. Om gärningspersonen är under tolv år får medling ske endast om det finns synnerliga skäl. Någon övre åldersgräns finns inte i lagstiftningen.

Syftet med insatsen är att ge stöd till brottsoffret och att förebygga att gärningspersonen begår nya brott.

Innehåll och genomförande

Medling vid brott bygger på teorier om reparativ rättvisa där man betonar försoning och reparation av skadan snarare än kräver straff för den brottsliga gärningen. Lagen om medling av brott från 2002 är en ramlag och reglerar inte insatsen i detalj men framhåller att deltagandet ska vara frivilligt och ske i båda parter intresse, att gärningen ska vara polisanmäld och erkänd av gärningspersonen, samt att medlaren ska vara kompetent och opartisk. Lagen utesluter inga brottstyper från medling, men påpekar att insatsen måste framstå som lämplig efter att alla omständigheter har beaktats. Insatsen ska ses och användas som komplement till rättssystemet.

Medlaren är vanligtvis en tjänsteman inom socialtjänsten men kan också vara en lekman. Ärendet förmedlas oftast av polisen efter en gärningsperson erkänt ett brott och tackat ja till information om medling, men även socialtjänst, åklagare eller kriminalvård kan vara förmedlande instanser. Medlaren kontaktar gärningspersonen och brottsoffret. Om intresse finns från båda håll träffar medlaren dem i enskilda förberedande möten. Under själva medlingsmötet ansvarar medlaren för att båda parter får lämna sin berättelse om den inträffade brotts handlingen, och om de konsekvenser och känslor som uppkommit. Samtalet ska erbjuda en hjälp för brottsoffret att bearbeta handlingen och möjlighet till någon form av gottgörelse. För gärningspersonen ska det ge ökad insikt om brottets konsekvenser och möjlighet att ta ansvar för gärningen gentemot brottsoffret. Tanken är att gärningspersonen genom detta påverkas till att inte återfalla i nya brott.

Medlingsmötet avslutas ibland med att gärningsperson och brottsoffer ingår ett muntligt eller skriftligt avtal som kan innehålla löften om framtida beteenden, ekonomisk ersättning till brottsoffret eller gottgörelse genom arbete. Vid såväl förberedande möten som medlingsmöten kan vårdnadshavare eller andra stödpersoner för båda parter delta.

Informationen hämtad från Socialstyrelsens hemsida.

Mer om Medlingslagen - Lag (2002:445) om medling med anledning av brott

Medling av brott regleras i Medlingslagen (se nedan). Lagen är en ramlag som inte reglerar medlingsförfarandet i detalj. Den sätter ramar för vad de som genomför medlingen ska ta hänsyn till. Parterna tillsammans med medlaren utformar medlingsförfarandet. Det är medlaren ansvar att medlingen genomförs i linje med lagens intentioner och parterna behov. Själva medlingsförfarandet är relativt fritt och det var också lagstiftarens intention att medlingen ska utvecklas efter hand som den praktiseras. Det är numera obligatoriskt att erbjuda medling till lagöverträdare under 21 år enligt 5:1c Socialtjänstlagen. Medling kan ske i alla steg i en rättsprocess.

Tillämpningsområde och syfte

1 § Denna lag gäller medling som anordnas av staten eller kommun med anledning av brott.

2 § Med medling avses i denna lag att en gärningsman och en målsägande möts inför en medlare för att tala om brottet och följderna av detta.

3 § Medling skall ske i bägge parterns intresse. Målet skall vara att minska de negativa följderna av brottet.

Medlingen ska syfta till att gärningsmannen får ökad insikt om brottets konsekvenser och att målsäganden ges möjlighet att bearbeta sina upplevelser.

4 § Till medlare skall en kompetent och rättrådig person utses. Medlaren ska vara opartisk.

Förutsättningar för medling

5 § Medling skall vara frivillig för både gärningsman och målsägande. Det brott som medlingen avser ska var anmält till Polismyndigheten. Dessutom ska gärningsmannen har erkänt gärningen eller delaktighet i denna.

Medling får endast ske om det med hänsyn till samtliga omständigheter framstår som lämpligt. Om gärningsmannen är under tolv år får medling ske endast om det finns synnerliga skäl. Lag (2014:625).

Förberedelser

6 § Medlingsförfarandet ska genomföras skyndsamt.

Medlaren ska samråda med förundersökningsledaren om medling avses äga rum innan förundersökningen har avslutats. Om medling avses äga rum därefter, men innan det finns lagakraftvunnen dom, skall medlaren samråda med åklagaren.

7 § Både gärningsman och målsägande skall informeras om vad medlingen innebär och på annat sätt förberedas i den omfattning som behövs.

8 § Vårdnadshavare för gärningsman och målsägande skall ges tillfälle att närvara vid medlingsmötet, om det inte finns särskilda skäl mot det. Även andra personer kan ges tillfälle att närvara vid medlingsmötet, om det är förenligt med syftet med medlingen och det i övrigt kan anses lämpligt.

Medlingsmötet

9 § Vid medlingsmötet skall målsäganden ges möjlighet att berätta om sin upplevelse av brottet och dess följder.

Gärningsmannen skall få möjlighet att berätta varför gärningen kom att begås och ge sin syn på sin situation. Målsäganden kan också framställa önskemål om gottgörelse, och gärningsmannen kan framföra en ursäkt för sitt handlande.

10 § Medlaren ska medverka till att ett avtal om gottgörelse träffas endast om det är uppenbart att innehållet i avtalet inte är oskäligt.

Om det framkommer att gärningsmannen inte uppfyller ett avtal som har träffats mellan parterna, skall medlaren se till att åklagaren genast underrättas om detta, om det inte är obehövt. ■

Stockholm Price in Criminology

Av Arne Bogren

Den internationella juryn har i år tilldelat Stockholmspriset i kriminologi till Ruth Dreifuss, tidigare inrikesminister och därefter förbunds-president för Schweiz, samt Peter Reuter, professor vid University of Maryland.

Ruth Dreifuss tilldelas priset för att hon under 1990-talet var en stark politisk försvarare av ett unikt försök att testa nya metoder för behandling av heroinmissbrukare. Metoden riktade sig till heroinmissbrukare som misslyckats med substitutionsbehandling (metadon). I detta experiment tilläts missbrukarna att injicera legalt förskrivna heroin under medicinsk kontroll. Syftet var dels att se vilka effekter de hade på dödligheten bland heroinmissbrukare dels att se om det påverkade drogrelaterad brottslighet.

Försöket, var inte helt oväntat, mycket kontroversiellt. De politiska attackerna mot Ruth Dreifuss var hårda men hon tvekade aldrig att backa upp projektet. Resultaten visade på avsevärda resultat. Dödligheten bland heroinmissbrukare halverades och visade på en avsevärd minskning av den drogrelaterade brottsligheten.

Projektet som genomfördes på 1990-talet är numera ett naturligt inslag i Schweiz. Metoden har dessutom framgångsrikt prövats i ett flertal länder – Tyskland, Kanada, Storbritannien och Nederländerna.

Professor Peter Reuter hade långt innan det schweiziska projektet lanserades – under årtionden – undersökt relationen mellan narkotikapolitik och brottslighet. Hans arbete understödjer det schweiziska experimentet. Han har bland annat visat att hårdare straff och utökad kontroll och narkotikabeslag endast har en begränsad effekt på missbruket. Hårdare straff för missbrukare har snarare en tendens att öka kriminaliteten utan att minska konsumtionen av droger.

I Sverige, där parollen är ett ”narkotikafritt samhälle”, är årets pristagare av många naturligtvis ett kontroversiellt val. Stockholmspriset i kriminologi instiftades med stöd av Justitiedepartementet och det har hittills varit självklart att justitieministern deltar vid såväl invigning som prisceremonin. Men så icke i år. Var det en protest?

Med tanke på den svenska narkotikapolitiken var kanske årets val en alltför het potatis för Morgan Johansson? Man skulle önska sig en något mera ödmjuk inställning i ett land med en av de högsta narkotikarelaterade dödlighetstalen i västvärlden. ■

Skyddsvärnets seminarier hösten 2019

Frukostseminarium: Blixtjobb – Arbete för personer som lever i utsatthet

17 september 08.00- 10.00

Skyddsvärnets kansli, Drakenbergsgatan 22, 117 28 Stockholm

Stort seminarium: LARO – LäkemedelsAssisterad Rehabilitering av Opioidberoende, evidensbaserad behandling av samhällsfinansierad narkotikalangning?

27 september 13.00 – 16.00

ABF-huset, Sandler salen, Sveavägen 41, Stockholm

Frukostseminarium: Vad är barnkonventionen?

10 oktober 08.00 – 10.00

Skyddsvärnets kansli, Drakenbergsgatan 22, Stockholm

Frukostseminarium: Våld i nära relationer

29 oktober 08.00-10-00

Skyddsvärnets kansli, Drakenbergsgatan 22, Stockholm

Frukostseminarium: INKLUDERA MERA, Vi är på riktigt, olika är viktigt

12 november 08.00-10.00

Skyddsvärnets kansli, Drakenbergsgatan 22, Stockholm

Stort seminarium: Att sitta i fängelse

27 november 13.00- 16.00

ABF-huset, Sandler salen, Sveavägen 41, Stockholm

Samtliga seminarier är kostnadsfria och anmälan görs till seminarium@skyddsvarnet.se

Tidskrift för Kriminalvård delfinansieras av Skyddsvärnet – anno 1910

Utländsk bakgrund och brott

Sven-Åke Lindgren

En ny rapport om invandrades brottslighet har märkligt nog knappast uppmärksammats.

Det är Stiftelsen Det Goda Samhällets rapport *Invandring och brottslighet – ett trettioårsperspektiv* författad av Patrik Engellau. Han har tillsammans med sociologen Göran Adamson fått tillgång till statistik från SCB och BRÅ för att undersöka om invandrades överrisker att begå brott har förändrats.

BRÅ:s rapport 2005:17 *Brottslighet bland personer födda i Sverige och i utlandet* utgör en given referenspunkt.

Det rör sig om en kortfattad och tillgänglig rapport. Den är inte skriven för kriminologer, framhåller Engellau. Och inte heller skriven av kriminologer, ska kanske tilläggas. Den länkar till ett omfattande datamaterial (excelfiler) som BRÅ sammanställt och levererat samt till en bifogad teknisk databeskrivning.

Redogörelsen avser två femårsperioder: åren 2002–2006 och åren 2013–2017 med sammanställningar av misstänkta individer/misstänkta brott uppdelade på fyra grupper:

- 1) inrikes födda med två inrikes födda föräldrar
- 2) inrikes födda med en inrikes och en utrikes född förälder
- 3) inrikes födda med två utrikes födda föräldrar
- 4) utrikes födda

Den senare gruppen är uppdelad i undergrupper efter ursprungsland. I det följande koncentrerar jag mig på resultat som gäller överrisker för personer med utländsk bakgrund att begå brott. Överrisken mäter andelen individer i en viss grupp som begår brott jämfört med motsvarande andel individer i en annan grupp. Sistnämnda grupp kallas referensgrupp – här grupp 1 – och denna grupps andel ges värdet 1. Det ska sägas att måttet överrisk att begå brott inte är

begränsat till jämförelser mellan personer med svensk och utländsk bakgrund. Det kan gälla män i relation till kvinnor (överrisk 3,5), unga jämfört med äldre (överrisk 2,5), fattiga i förhållande till välbeställda (överrisk 6). Det ska också poängteras att överrisk inte säger något om orsaker; det är helt och hållet ett beskrivande statistiskt mått.

Så här ser **överriskerna** ut för perioden 2002–2006 jämfört med perioden 2013–2017. Den *första* tabellen avser misstänkta individer (samma enhet som BRÅ använde 2005).

Andel misstänkta individer per 1000 folkbokförda (standardiserat värde inom parentes)

	2002-2006	2013-2017
Inrikes född med en inrikes född förälder	1,5 (1,4)	1,6 (1,5)
Inrikes född med två utrikes födda föräldrar	2,1 (2,0)	2,3 (2,1)
Utrikes födda	2,4 (2,6)	2,1 (2,3)

I den *andra* tabellen har beräkningen gjorts på misstänkta brott, vilket Engellau i huvudsak har valt att utgå ifrån. Standardiseringen innebär att BRÅ statistiskt jämnat ut skillnaderna mellan grupperna ifråga om kön och ålder.

Andel misstänkta brott per 1000 folkbokförda (standardiserat värde inom parentes)

	2002-2006	2013-2017
Inrikes född med en inrikes född förälder	1,7 (1,7)	1,9 (1,8)
Inrikes född med två utrikes födda föräldrar	2,6 (2,5)	3,1 (2,9)
Utrikes födda	2,4 (2,6)	2,0 (2,2)

Två resultat sticker ut.

För det första att andra generationens invandrare – särskilt gruppen med två utrikes födda föräldrar – numera har en högre överrisk än utrikes födda. Det är en nyhet jämfört med resultaten från BRÅ:s rapport 2005.

” *Andra generationens invandrare har numera en högre överrisk för brott än utrikes födda*

För det andra att överrisken har minskat för utrikes födda, trots senare år omfattande flyktingmottagande (här ingår dock enbart personer som blivit folkbokförda före 2017 års utgång).

” *Överrisken har minskat för utrikes födda, trots omfattande flyktingmottagande 2015-2017*

Liksom i tidigare svenska studier visas att överrisken varierar för olika brottstyper och med avseende på ursprungsland. Överrisken för mord/dråp och rån ligger generellt i intervallet 5 till 8. Beträffande överrisker per ursprungsregion kan noteras att de minskat för samtliga regioner (gäller brott totalt). Störst är minskningen för personer från Afrika och Östeuropa. Trots det är brottsmisstankarna tre till fyra gånger så vanliga bland folkbokförda personer med ursprung i dessa regioner, jämfört med inrikes födda med svensk bakgrund.

När det gäller sexualbrott menar Engellau att överriskerna minskat för både våldtäkt och övriga sexualbrott (med undantag för övriga sexualbrott fördelade på utrikes födda med två utrikes födda föräldrar). Det innebär att brottsmisstankarna för inrikes födda med svensk bakgrund har ökat (med förbehåll för undantaget ovan). Jag menar att det för nämnda brottstyper är lämpligare att skatta överrisken på basis av misstänkta personer (istället för misstänkta brott). Detta för att undvika snedvridningar som kan förekomma på grund av skillnader i antalsräkningen av brott. Nedan visas förändringen av överrisker med detta beräkningssätt.

Våldtäkt och försök till våldtäkt
Överrisker efter andel misstänkta personer per 1000
folkbokförda (standardiserat värde inom parentes)

	2002-2006	2013-2017
Inrikes född med en inrikes född förälder	1,4 (1,3)	1,5 (1,4)
Inrikes född med två utrikes födda föräldrar	2,1 (1,9)	1,9 (1,8)
Utrikes födda	4,0 (4,3)	2,7 (3,1)

Övriga sexualbrott
Överrisker efter andel misstänkta personer per 1000
folkbokförda (standardiserat värde inom parentes)

	2002-2006	2013-2017
Inrikes född med en inrikes född förälder	1,3 (1,3)	1,5 (1,5)
Inrikes född med två utrikes födda föräldrar	1,5 (1,5)	1,9 (1,8)
Utrikes födda	2,7 (2,9)	2,8 (3,0)

Resultatet baserat på misstänkta personer är något mer varierat. För våldtäkt ser vi med ett undantag samma minskning som med Engellaus beräkning. Den relativt kraftiga minskningen av överrisk för utrikes födda

när det gäller våldtäkt är överraskande. För övriga sexualbrott ser vi däremot en viss ökning – särskilt för inrikes födda med två utrikes födda föräldrar.

En fördel med den nya sammanställningen är att den också omfattar redovisningar av ej folkbokfördas andel av misstänkta brott. Denna grupp utgörs av EU-migranter, personer som vistas illegalt i landet och turister. Det är en grupp som med åren blivit allt större – något som också avspeglar sig i deras andel av brottsligheten. I rapporten uppskattas att de svarar för 13 % av brottsmisstankarna för samtliga brott (2013–2017). Det är en ökning med 3 procentenheter från perioden 2002–2006 (10 %). Går man längre tillbaka ser man att ökningen varit successiv från perioden 1985–1989 (3 %) och perioden 1997–2001 (7 %). Den nuvarande höga andelen – 13 % – framhålls som en viktig orsak till att majoriteten av brott numera begås av personer med utländsk bakgrund.

Ett annat väsentligt inslag är att man med hjälp av tidigare studier i ämnet gått ytterligare tillbaka i tiden för att få en längre utvecklingslinje. Här återges en illustration (nr 13 på s. 39) som sammanfattar överrisker för två grupper av personer med utländsk bakgrund (beräknat på misstänkta personer):

	1985-1989	1997-2001	2002-2006	2013-2017
Inrikes födda med en eller båda föräldrarna födda utrikes	1,5	1,6	1,7	1,8
Utrikes födda	2,1	2,5	2,4	1,9

Sammanfattning och funderingar

Rapporten utgör en angelägen redogörelse med intressanta resultat. Framhållas ska främst att överrisken för utrikes födda har minskat medan det omvända särskilt gäller för inrikes födda med båda föräldrarna födda utrikes. Det innebär en ”normalisering” i betydelsen att svenska förhållanden numera överensstämmer med det huvudsakliga internationella mönstret för invandrades brottslighet. Uppmärksammandet av gruppen ej folkbokfördas andel av brottsligheten utgör också ett viktigt bidrag. Som vanligt gäller att resultaten påkallar fördjupning och ytterligare forskning. Grupperna behöver göras mer enhetliga genom standardisering beträffande utbildningsnivå och inkomstförhållande (såsom gjordes i BRÅ:s rapport från 2005).

Förhållandet med ökade överrisker för inrikes födda med båda föräldrarna utrikes födda kräver fördjupade och detaljerade analyser.

Och så har vi det här med orsaker.

Vad beror överriskerna på?

En reflektion ska göras (och har gjorts av andra). Överriskerna för utrikes födda har legat stabilt över tid. De första studierna från 1970-talet fram till den här aktuella rapporten innefattar en knappt 50-årig period med betydande samhällsförändringar och inte minst; en period av stora förändringar beträffande invandringens omfattning och sammansättning. Trots det har överriskerna i stort legat stabilt i intervallet 2,0 – 2,5. Det talar för att svaret på överriskernas gåta primärt bör sökas på annat håll än i invandrarernas bakgrund.

Patrik Engellau (2019) "Invandring och brottslighet – ett trettioårsperspektiv".
Stiftelsen det goda samhället. Stockholm
<https://detgodasamhallet.com/rapport-om-invandring-om-brottslighet/>

Tidigare publicerat i
kriminologiposten.blogspot.com

Seminarier om brott och straff

Arrangemang: Senioruniversitetet

Brott och brottslighet har som sällan tidigare dominerat nyhetsmedier och den politiska debatten. Aldrig har det heller skrivits så många böcker om brott och polisarbete. Det tycks idag råda en relativt bred politisk enighet om att brottsligheten ska bekämpas med flera poliser och ”hårdare tag”, till skillnad mot 60- och 70-talets fokus på kriminalvårdens humanisering och fångarnas rättigheter. Med utgångspunkt i aktuell forskning och praktisk verksamhet fördjupar vi oss bl.a. i sambandet mellan kriminalpolitiken och brottslighetens utveckling, kriminalpolitik och kriminaljournalistik, internationell rätt och kriminalvårdens möjligheter och begränsningar.

6/11 Straffrätten: uppbyggnad – syfte – berättigande

Om straffsystemets uppbyggnad, syfte och berättigande. Vad är ett brott? Vilka intressen gör sig gällande i straffrättspolitik? Varför straffar vi? När kan och bör kriminalisering ske? Vad styr påföljdsbestämningen? Vedergällning, behandling och avskräckning – hur ser vi på straffens syften idag och hur har synsättet förändrats över tid?

Föreläsare Petter Asp, justitieråd i Högsta domstolen, tidigare professor i straffrätt vid universiteten i Uppsala och Stockholm

13/11 Från ”riv fängelserna” till ”kriminalisera mer”. Kriminalpolitiken i Sverige sedan 1960-talet

Föreläsare Henrik Tham, professor emeritus i kriminologi, fd President in European Society for Criminology

20/11 Organiserat våld och extremism i Sverige. Vad vet vi och vad kan vi göra?

Föreläsare Jerzy Sarnecki, professor i kriminologi, Stockholms universitet

27/11 Kriminaljournalistik och kriminalpolitik – kommunicerande kär!

Föreläsare Ester Pollack, docent i journalistik, fil. dr i media och kommunikationsvetenskap, Stockholms universitet

4/12 Folkkrätten och mänskliga rättigheter

Föreläsare Pål Wrangé, professor i internationell rätt, Stockholms universitet

11/12 Vem blir kriminell? Går det att påverka? Hjälper hårdare tag? Går det att vårda bort kriminalitet?

Föreläsare Birgitta Göransson, leg psykolog, leg psykoterapeut, hedersdoktor vid Samhällsvetenskapliga fakulteten, Göteborgs universitet, f.d. kriminalvårdsdirektör

Programansvariga

Eva Klint och Annika Mansnerus

Tid Sex onsdagar kl. 9.30–11.15:

6/11-11/12

Lokal Katasalen, ABF-huset,

Sveavägen 41, Stockholm

Avgift

Nya åtgärder för att skärpa arbetet mot narkotika

Regeringen har idag (14 augusti 2019) presenterat nya åtgärder för att skärpa arbetet mot narkotika. Sverige har sedan lång tid tillbaka och i politisk enighet haft en vision om ett narkotikafritt samhälle. Narkotikamissbruk förstör människoliv och finansierar en stor del av den gängkriminalitet vi ser i dag, i synnerhet i de särskilt utsatta områdena.

Att tillgången och missbruket av narkotika ska minska i samhället är ett prioriterat arbete för regeringen. Genom att bekämpa narkotikabrottsligheten kan vi försvåra finansieringen av den organiserade brottsligheten. Så ökar vi tryggheten och skapar ett starkare samhälle, säger inrikesminister Mikael Damberg.

I syfte att minska tillgången på narkotika i samhället ger regeringen ett uppdrag till Polismyndigheten att förstärka sin bekämpning av illegal handel med narkotika. Polismyndigheten ska redovisa uppdraget senast den 31 oktober 2021. En delredovisning ska lämnas senast den 30 juni 2020-

Regeringen kommer vidare att ge Brottförebyggande rådet (Brå) i uppdrag att studera narkotikamarknaden i Sverige. Det är drygt tio år sedan liknande studier gjordes och kunskapen behöver uppdateras. Uppdraget ska ge kunskap om narkotikamarknaden och dess konsekvenser, samt hur rättsväsendets och samhällets motåtgärder skulle kunna stärkas.

I postlagens nuvarande lydelse finns bestämmelser om tystnadsplikt som förhindrar dem som bedriver postverksamhet att på eget initiativ kontakta polis eller tull om de misstänker brott genom postbefordran. Regeringen tillsätter därför en utredning som ser över postlagen och förutsättningarna för att kontrollera försändelser i detta avseende.

Arbetet mot narkotika måste också handla om att se till att färre börjar med droger och att människor som har ett missbruk får hjälp att ta sig ur det. En förnyad strategi kring alkohol, narkotika, dopning och tobak med starkt fokus på narkotika ska tas fram, säger socialminister Lena Hallengren.

Regeringens förnyade strategi för ANDT-området (alkohol, narkotika, dopning och tobak) ska ha ett ökat fokus på narkotikapreventionen. Den förnyade inriktningen kommer att gälla från 2021, då den innevarande löper ut.

Pressmeddelande från Justitiedepartementet, Socialdepartementet den 14 augusti 2019.

Uppklaringen behöver upp

Av Sven-Åke Lindgren

Under de senaste tre decennierna har polisarbetet fått en markant brottspreventiv orientering (i synnerhet på policynivån): pro-aktiva metoder med syfte att förebygga och förhindra, samverka med andra myndigheter och ideella krafter samt relationsbygge och trygghetsskapande åtgärder på lokal samhällsnivå. Till detta kommer nya synsätt och nya metoder då samhällets våldsproblem, på initiativ av WHO, betraktas som ett folkhälsoproblem. Det rör sig om en internationell trend, åtminstone om vi därmed menar demokratiska länder med hyggelig levnadsnivå.

Man kan fråga sig vad som under tiden hänt med polisarbetets reaktiva sida. Inriktningen på att gripa, utreda och lagföra våldsbrottslingar. Har den kommit i skymundan? Två amerikanska forskare – Philip Cook och Jens Ludwig – menar att så är fallet.* De anser att forskningen negligerat det faktum att allt färre brott klaras upp. De exemplifierar med att andelen uppklarade fall av dödligt våld har minskat. I mitten av 1960-talet uppklades ca 90 % av sådana brott i USA. År 2017 var siffran 72 %. Till bilden hör att siffrorna dessutom är avsevärt lägre för dödliga skjutningar i gängmiljö. I Chicago grips enbart 17 % av dem som svarar för dessa mord. En annan känd problematik gäller de stora etniska skillnaderna. I exempelvis Boston grips ca 90 % av gärningspersonerna när offren är vita, men bara drygt 40 % av gärningspersonerna när offren är svarta. Vi talar om gripanden, men det är långtifrån säkert att det håller fram till fällande dom.

I Sverige har vi en likartad situation när det gäller uppklaringsnivån (se BRÅ-rapport om det dödliga våldet, 2019:6). Andelen uppklarade fall av dödligt våld låg i början av 1990-talet på omkring 90 %, men är numera (2014–2017) nere på ca 70 %. Nivån varierar med avseende på olika typer av dödligt våld. Enligt BRÅ:s siffror ligger uppklaringsprocenten för dödligt våld inom kriminella kretsar på 23 %.

Cook & Ludwig hävdar att det i vissa amerikanska storstadsområden i princip råder straffrihet för dödligt våld. Det kan aldrig bli tal om att avskräcka eller inkapacitera med en sådan situation. Tvärtom blir den låga uppklaringen istället brottsdrivande. Människor tappar tilltron och respekten för polisen. De tar lagen i egna händer för att skydda sig och sina närmaste, dödar för att hämnas, för att avskräcka och för att bygga upp sitt våldskapital. Förtroendetappet förstärker misstron och cynismen i de utsatta områdena. Den negativa spiralen förstärks. När polisen inte kan gripa och lagföra dem som (många vet) är skyldiga, då blir det brant uppförsbacke för det relationsstärkande och brottsförebyggande arbetet. På så sätt utgör den låga uppklaringsnivån en oberoende orsak till fortsatt och ökat dödligt skjutvapenvåld, enligt Cook & Ludwig.

Författarna argumenterar för att det reaktiva arbetet med gediget utredningsarbete är en hörnsten för att förebygga fortsatt skjutande. De poängterar att förebyggande och reaktiva insatser inte bör separeras och

uppfattas som konträra. Båda strategierna behövs, och de bör utvecklas som komplement till varandra. Men forskningsmässigt har den reaktiva sidan tappat mark. Cook & Ludwig påpekar att det för närvarande saknas belägg för vad som krävs för att utveckla en effektiv och framgångsrik brottsutredande verksamhet. De pekar på några områden som behöver utvecklas: professionell ledning, tillräckligt omfattande personalstyrka med erfarna poliser, utbildning och träning samt vittnesskyddsprogram.

Det bör noteras att utvecklingen med en sjunkande uppläringsnivå för dödligt våld i tid sammanfaller med stora genombrott inom de forensiska vetenskaperna. Något som borde ha påverkat utvecklingen i motsatt riktning. Detsamma gäller de senaste decenniernas ökade användning av elektroniska övervakningssystem. Chicago har exempelvis satsat stort på realtidskameror och ljudsensorer (som kan lokalisera skjutningar) för att förbättra upplärningen i områden där viljan att vittna är svag. Men det verkar hittills inte ha haft något märkbart genomslag.

Problemet med sjunkande upplärning av dödligt våld verkar vara mer komplext än att det snabbt går att fixa med politikernas favoritmedicin: fler kameror och strängare straff. ■

---

*Philip J. Cook & Jens Ludwig (2018) "Policing Guns: Why Gun Violence Is Not (Just) a Public Health Problem", Insights from the Social Sciences, November 6, 2018.

Tidigare publicerat i kriminologiposten.blogspot.com

Saxat från DN

Stöta på patrull – en ESO-rapport om polisens problemorienterade arbete

ESO – Expertgruppen för Studier i Offentlig ekonomi är en kommitté under Finansdepartementet. Målet är att bredda och fördjupa underlaget för samhällsekonomiska och finanspolitiska avgöranden genom oberoende studier.

Rapporten Stöta på patrull har författats av Jerzy Sarnecki, professor i kriminologi.

Nedan följer de viktigaste förslagen i studien (publicerade i Dagens Nyheter den 26 augusti 2019):

- Polisens huvudmål ska vara att förebygga brott
- Problemorienterad (proaktiv) verksamhet ska utvecklas vidare. De nya resurserna ska styras i huvudsak till denna verksamhet
- En central forsknings- och utvecklingsavdelning ska bildas vid Rikspolisstyrelsen
- Flera lokala analytiker ska anställas inom Lokala polisområden (LPO)
- Metoder för utvärdering av brottsförebyggande verksamheten ska utvecklas
- LPO ska ansvara för att kontinuerligt informera medborgarna om brottsligheten i området
- IT-stöd till PLO:s planerings och analysfunktioner ska förbättras
- Brottsförebyggande rådets ansvar att informera om brottsligheten på riks nivå ska förstärkas
- Ett indexmätt på brottsupplärning som tar hänsyn till brottens skadlighet införs och används i stället för den sammanlagda personupplärningen
- Brottsförebyggande – och trygghetsskapande effekter av polisens bilpatrullering ska utvärderas

NOTISER

Ny generaldirektör för Kriminalvården

Sedan den 3 juni 2019 vikarierar Stefan Strömberg som generaldirektör för Kriminalvården. Förordnandet gäller till dess att en ny generaldirektör tillträder.

Stefan Strömberg har en lång karriär bakom sig. Bland annat som domare, domstolschef, rikspolischef och generaldirektör på Domstolsverket. Han har även deltagit i en rad utredningar, exempelvis som sekreterare i Palmekommissionen i slutet av 1980-talet.

”Jag hoppas kunna föra in ett tydligt rättskedjeperspektiv i myndigheten, men också sprida kunskap om Kriminalvården vidare till andra delar av rättsväsendet.

Min roll blir att synliggöra behoven för våra uppdragsgivare i regering och riksdag, och försäkra mig om att vi har en gemensam syn på vad som behöver göras. Utifrån de signaler jag har fått så här långt känner jag mig trygg med att vi har både en ömsesidig problembeskrivning och en enad syn på vägen framåt. Det känns som en bra utgångspunkt inför höstens budgetarbetet.”

Ur OMKRIM 3/2019

Ny förbundsordförande i RFS

Mimmi Agnevald Haugen har valts till ny förbundsordförande i Riksförbundet frivilliga samhällsarbetare, RFS. Hon är idag chef på Arbetsförmedlingen och har tidigare jobbat i Kriminalvården, både på frivårdskontor och på huvudkontoret. De sista åren ansvarade hon för myndighetens externa samverkan med civilsamhället.

”Mitt hjärta klappar för de frivilliguppdrag som RFS representerar och jag har arbetat nära de lekmanövervakare som förbundet organiserar i stora delar av mitt yrkesliv. Jag tror på riktigt att myndigheter och civilsamhälle i samverkan skapar bättre samhällsnytta för de medborgare som behöver det som mest.”

Ur OMKRIM 3/2019

Hårt tryck på anstalter

Det har varit en markant uppgång. Vi har drygt 400 fler klienter än motsvarande tid förra året, säger Svante Engelbrektsson, utredare på planeringsenheten för anstalt och häkte. Det är ett mycket ansträngt läge i alla säkerhetsklasser för män. Ett antal anstalter har återkommande överbeläggningar.

För att underlätta platsituationen har flera åtgärder vidtagits. Bland annat har transportplatser konverterats till häktes- och anstaltsplatser och anstaltsplatser för kvinnor har konverterats till häktesplatser för kvinnor. Vidare har man öppnat ett stort antal beredskapsplatser i anstalt vilket inneburit att de med lagakraftvunnen dom snabbt har kunnat placeras i anstalt.

Ur OMKRIM 3/2019

Ska Tidskrift för Kriminalvård bli en nättidning?

Jag har under en lång tid fått synpunkter på att Tidskrift för Kriminalvård ska ges ut som nättidning. Det tycks vara allt fler som är av den åsikten. Skälen för detta har varierat men kan sammanfattas i några punkter.

- Nästa år är det 75 år sedan TFK började ges ut. Kostnaderna för att ge ut en tidskrift i nuvarande format ökar. Det är troligen inte ekonomiskt möjligt att långsiktigt fortsätta som vi nu gör.
- De kriminalpolitiska frågorna står högt på den politiska agendan. Tfk som värnar om en human kriminalvård och pläderar för alternativa påföljder till fängelse har få möjligheter att göra sig hörd i debatten. En utgivning med fyra nummer per år inbjuder inte till meningsfull debatt.
- Som nättidning har Tfk möjlighet att ständigt vara i takt med debatten – utan hänsyn till utgivningstider. Man skulle kunna ge ut ett nummer per år i det format vi nu har med de mest intressanta artiklarna som förekommit i nätupplagan.
- Med en nättidning ökar möjligheterna till en förnygring av medarbetare till tidningen vilket är en förutsättning för dess överlevnad på sikt. En nättidning är troligen en intressantare utmaning för de yngre.

Är en nättidning Tfk's överlevnadsstrategi?

Vi är intresserade av att höra era åsikter.

Skriv gärna till Tidskrift för Kriminalvård och berätta vad du tycker.

Arne Bogren
arne.bogren@gmail.com

Vi behöver dig som betalande prenumerant!
Gå till formuläret på hemsidan och anmäl dig!

Medlemskap för privatpersoner i Svenska Fångårdssällskapet
inklusive tidskriften kostar endast 150 kronor

Plusgirokonto 29 80 60 - 5

Meddela din e-postadress
och anmäl adressändringar på hemsidan.

www.tfkriminalvard.org/prenumeration/

På hemsidan finns många årgångar av Tfk samlade.

www.tfkriminalvard.org

